

'geld maakt niet creatief'

Van september 1970 tot juli 1974 wordt in het Tilburgse textielbedrijf Swagemakers-Bogaerts geëxperimenteerd met bedrijfsdemocratisering. De ondernemingsraad is er verantwoordelijk voor; de uitvoering berust bij een onderzoeksteam van de VU, bestaande uit bedrijfs sociologen, een agoog, een sociaal-geneeskundige en een ethicus en natuurlijk bij alle werknemers in het bedrijf. De ministeries van Economische- en Sociale Zaken en de Nederlandse Christelijke Werkgeversbond betalen het.

Voor de onderzoekers is het een vervolg op een reeks experimenten die tussen 1966 en '69 zijn gedaan. Dat betroffen toen explorerende (verkenkende) onderzoeken. Zonder dat van tevoren al te veel aan theorievorming was gedaan en vooral ook: zonder aan de bedrijven in kwestie van tevoren voorwaarden te stellen, ging men aan de slag, om te zien wat er van zou komen. In de meeste bedrijven werd dat al gauw duidelijk: in vier van de zes werden de experimenten door de directies voortijdig beëindigd.

Aan dit tweede experiment werden om die redenen een aantal duidelijke voorwaarden verbonden. Men komt ze elders in dit verhaal tegen. De vraag was, of die voorwaarden hebben bijgedragen aan het op gang brengen van democratisering in het onderzochte bedrijf. Dat wel, zo luidde het antwoord, ze zijn nodig, maar niet voldoende.

De projectleider, drs. A. Walravens, (begin volgende maand verschijnt over het experiment een proefschrift van zijn hand. Het gaat „**Veldexperimenten met industriële democratie**” heten; het zal bij Van Gorcum, Assen worden uitgegeven); schrijft na zijn ervaringen in Tilburg, dat belangrijke belemmeringen voor de start en vooral de voortgang van zulke experimenten, liggen in de economische orde waarin we leven en in de wetten waarin de medezeggenschap in Nederland is vastgelegd (Wet op Ondernemingsraden, Structuurnet). Hij beveelt daarom aan, eventuele volgende experimenten te starten in arbeidsorganisaties die minder direct zijn onderworpen aan de eisen van de economische orde (bijvoorbeeld semi-overheidsbedrijven) of die door hun juridische structuur door werknemers zelf worden bestuurd (coöperatieve verenigingen, stichtingen). In alle andere gevallen zouden de experimenten zich beter kunnen richten op vergroting van de mogelijkheden om het gevoerde beleid te controleren, dan om het beleid mee te bepalen.